

GÜVERCİN KAYASI

Savunmaya Geçiş

Aksaray'ın Gülağaç ilçesine bağlı
Çatalsu Köyü'nün yaklaşık
bir kilometre batısında,
Mamasun Barajı göl alanı içinde
yer almaktadır.

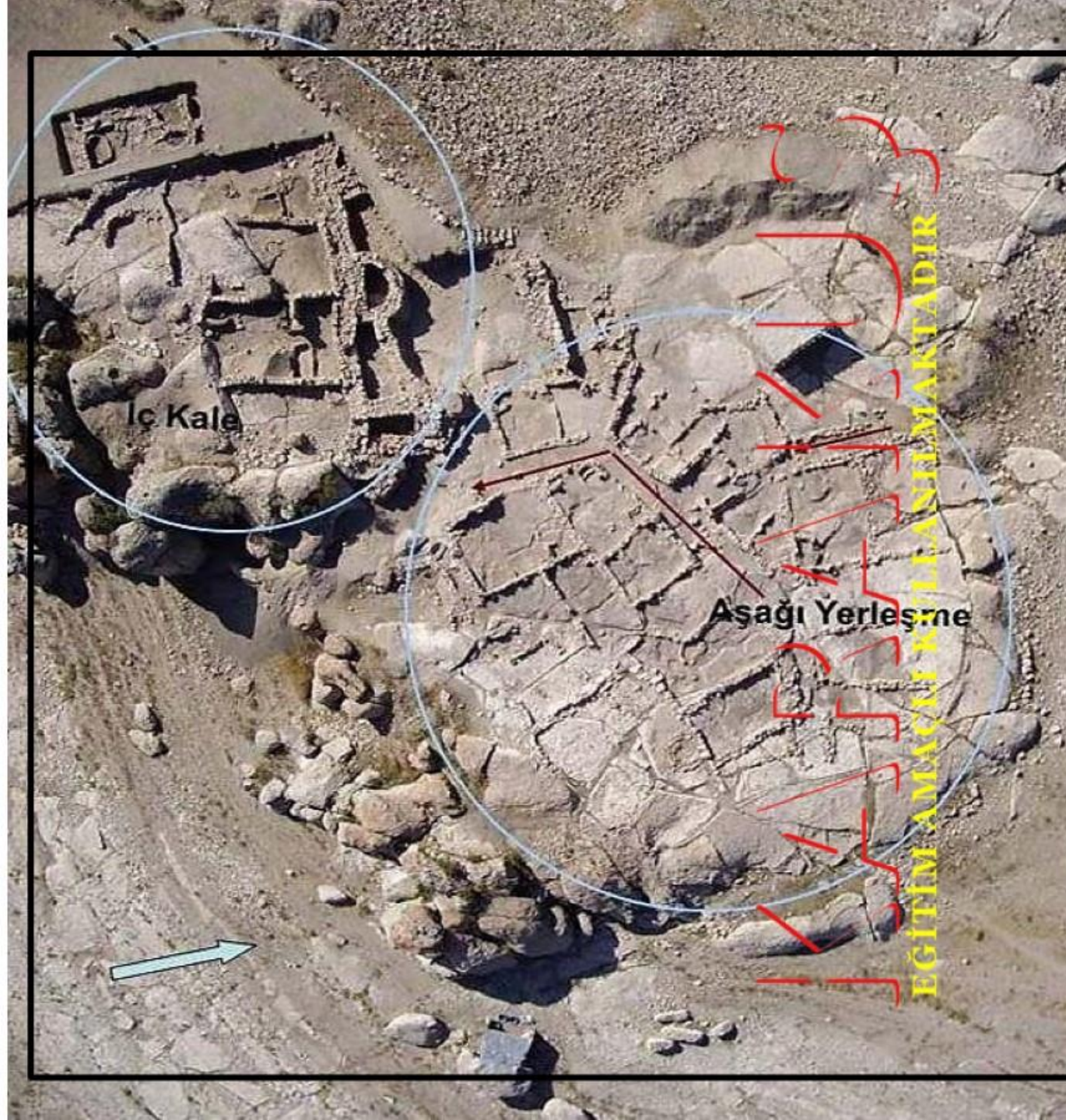

KARAKUŞ

EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

Güvercinkayası yerleşmesi ilk olarak 1994 yılında Aksaray, Nevşehir ve Niğde İlleri Yüzey Araştırmaları ile Prof. Dr. Sevil Gülçur tarafından saptanmıştır. 1996-2007'de Aksaray Müzesi adına kurtarma kazısı, 2007-2018 yılları arasında, İstanbul Üniversitesi ve Kültür ve Turizm Bakanlığı desteğiyle Prof. Dr. Sevil Gülçur başkanlığında uluslararası bir ekiple kazılarak, tümüyle gün ışığına çıkarılmıştır.

Günümüzden 7.200 yıl öncesine
Tarihlenen bu kaya üstü yerleşmesi
Orta ve Son Kalkolitik'te iskân görmüştür.
Höyük ana yerleşmesi Orta Kalkolitik döneme
(I.-II. tabakalar) (MÖ 5200-4810),
Post-Obeyd süreci yansıtan III. tabaka ise
yaklaşık MÖ 4500 yıllarına tarihlenmektedir.
Köy, kayalığın zirve düzlüğünü kuzeyden kapatan
sur duvarlarıyla iç kale ve aşağı yerleşme
olarak ikiye ayrılmıştır.

Güvercinkayası'nı
çağdaşlarından ayırt eden
en önemli özelliğiye
yerleşmeyi yukarı ve aşağı olarak
ikiye ayıran surdur.
İki kule ve bir destek duvarıyla
güçlendirilen sur,
sınıflı toplum ayrışmasının
(üst kale buluntuları daha zengin
ve yangınla son bulmuş)
yerleşmeye yansıttığı gibi
koruma altına aldığı,
büyük olasılıkla kamusal özellikli
ambara da vurgu yapmaktadır.

EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

Orta Kalkolitik Dönem'den
bugünlere ulaşan
Güvercinkayası,
İç Anadolu'da "*kale kent*" olarak
tanımlayabileceğimiz
yerleşme türünün bilinen
ilk ve en eski öncü örneğidir.
Ancak düzenli bir köy
olarak tanımlanabilecek
bu yerleşmenin buluntuları,
çok daha sonraları kurulacak
Anadolu modeli kentlerin nasıl
evrimleştiği konusunda çok
önemli bilgiler
sunmaktadır.

EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

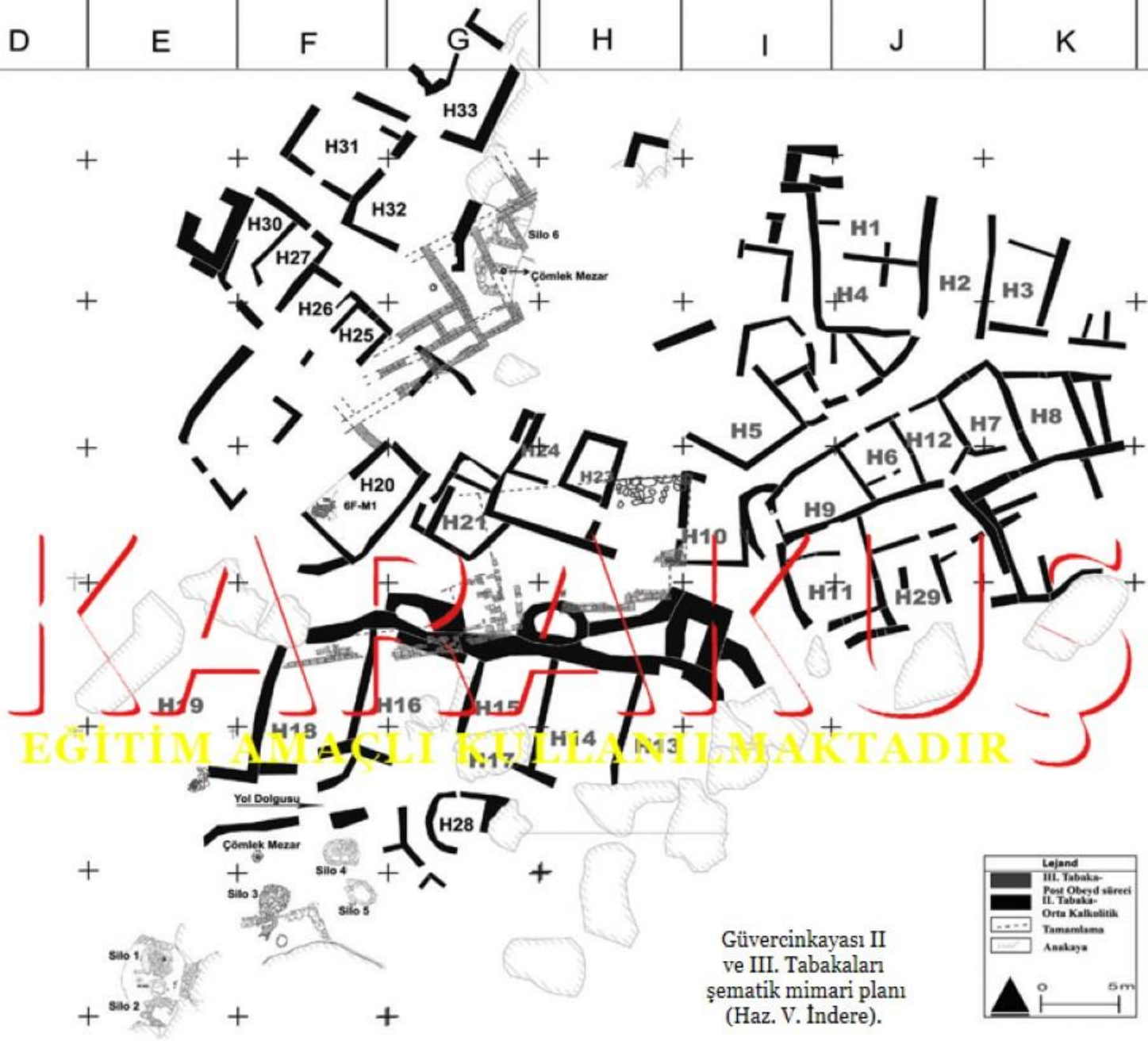
Güvercinkayası hava fotoğrafı
(GK Kazı arşivi-2010)

Zirve düzlüğünü
güneyden ve batıdan çeviren
sarp kayalık da doğal bir
koruma hattı niteliğindedir.
Ağır bir yangınla sonlanan
iç kale konutları, aşağı
yerleşme konutlarına göre
daha büyük ve buluntular
açısından da daha zengindir.

KARAKUL
EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

Güvercinkaya II ve III. Tabakaları şematik mimari planı (Haz. V. İndere).

Önceden planlanarak yaşama geçirilen mimarisi, günümüz sıra evlerini anımsatır. Yerleşme düzeni kayalığın doğal yapısıyla uyumlu, sokaklarla birbirinden ayrılan, konut adaları içinde düzenlenmiş, dar uzun, 20-30 metrekarelik tek odalı evleri yansıtmaktadır. Duvarlarını ortaklaşa kullanan bu evlerin arka bölümünde bir ailenin ihtiyacı olan zahirenin saklandığı kiler bölmesi yer almaktadır.

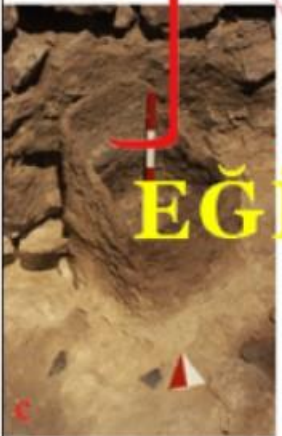
Ekonomileri ağırlıklı olarak kuru tarım olan yerleşmelerde mimari olarak ambar, kiler odası, silo, petek, kutu gibi depolama alanlarına sıklıkla rastlanır. Çapları 0,25 m. ile 0,50 m. arasında değişen silolar, mevcut zemine çukur açıldıktan sonra çukurların iç yüzeylerinin kerpiç ile sıvanmasıyla yapılmıştır.

E açması,
kuzeydoğu köşede
dairesel çeperli silo
(GK Kazı arşivi-2011).

Güvercinkayası tabakalarında açığa çıkan depolama birimlerinden örnekler.

- a- Petek, b- Petek ve öğütme sekisi, c- Kutu, d- Dörtgen kerpiç kutu, e- GK III-Hücre tipi yapı, f- GK III-Yuvarlak silo, g- GK III-Oval silo, h- GK III Petek, i- GK II-Ambar yapısının canlandırması (GK Kazi Arşivi).

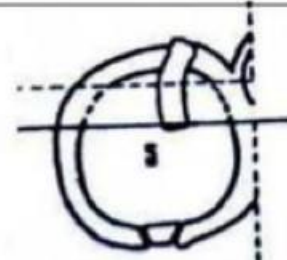

EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

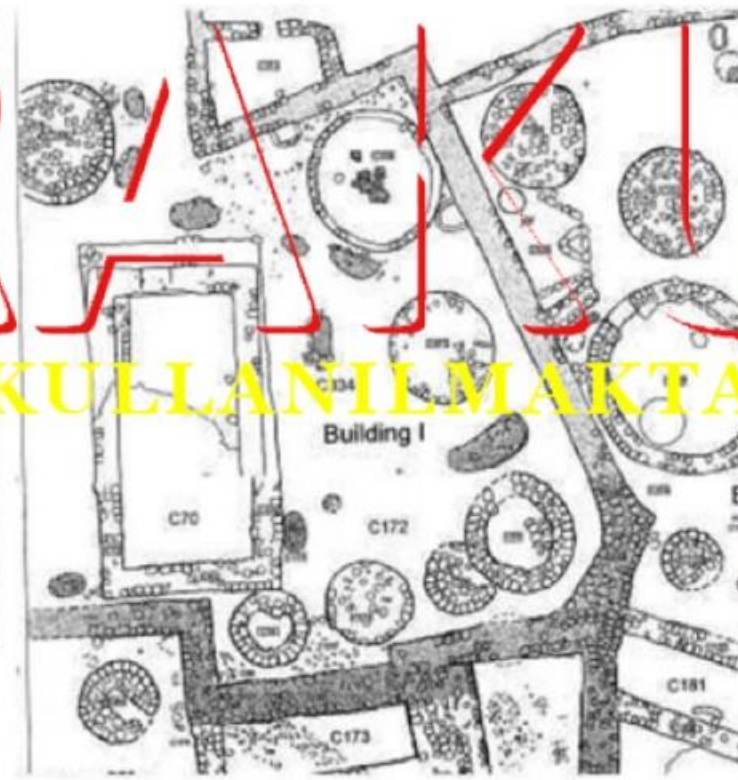
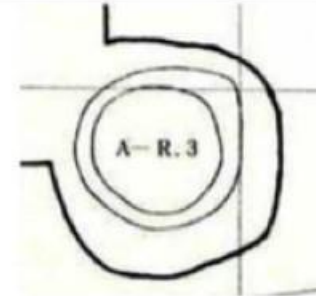

a- Yumuktepe XXIV (Garstang, 1953: Fig. 24)

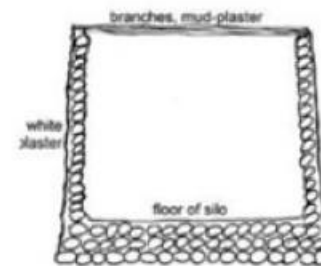
b- Yarım Tepe III
(Merpert ve Munchaev, 1993: 232, Fig. 11.20)

c- Telul eth Thalathat
(Egami, 1958: 7; Streit, 2012: Fig. 20)

d- Tell Tsaf (Shlomo vd. 2009: Fig. 4;
Garfinkel vd. 2008: Fig. 7; 2009, Fig.6, 14)

Yuvarlak Planlı
Silo Örnekleri

Kapıdan bir eşikle girilen konutlar,
bir ana mekan ve ana mekandan
ince bir bölme duvarıyla ayrılmış
kiler hücrelerinden oluşmaktadır.
Her konutun taşınmazları aynıdır.
Kapının bulunduğu bir köşede
kubbeli dikdörtgen bir fırın,
odanın ortasında yerden yükseltilmiş
yuvarlak ocak ve uzun duvarın
bir köşesine yapılmış
tahıl ambarı vardır.

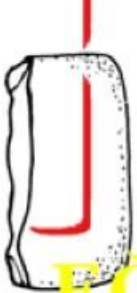
0 1

0 1

0 1

0 1

0 1

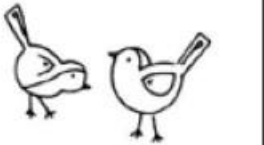
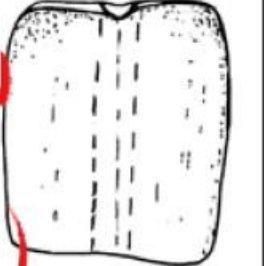
0 1

0 1

0 1

Güvercinkayası Mühürleri taş, kemik ve pişmiş topraktan hafif ve derin kazıma yöntemiyle işlenerek yapılmıştır.

Yarı işlenmiş olarak bulunan bir mühür üzerinde işlenecek motifin, çizgiler halinde hafif kazınarak, önceden taslağının yapıldığı görülür.

Mühürlerin tamamının kenarları sürtmek suretiyle yuvarlatılmıştır ve tümünde orta eksen den dikine uygulanmış yuvarlak kesitli birer ip deliği yer alır.

EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

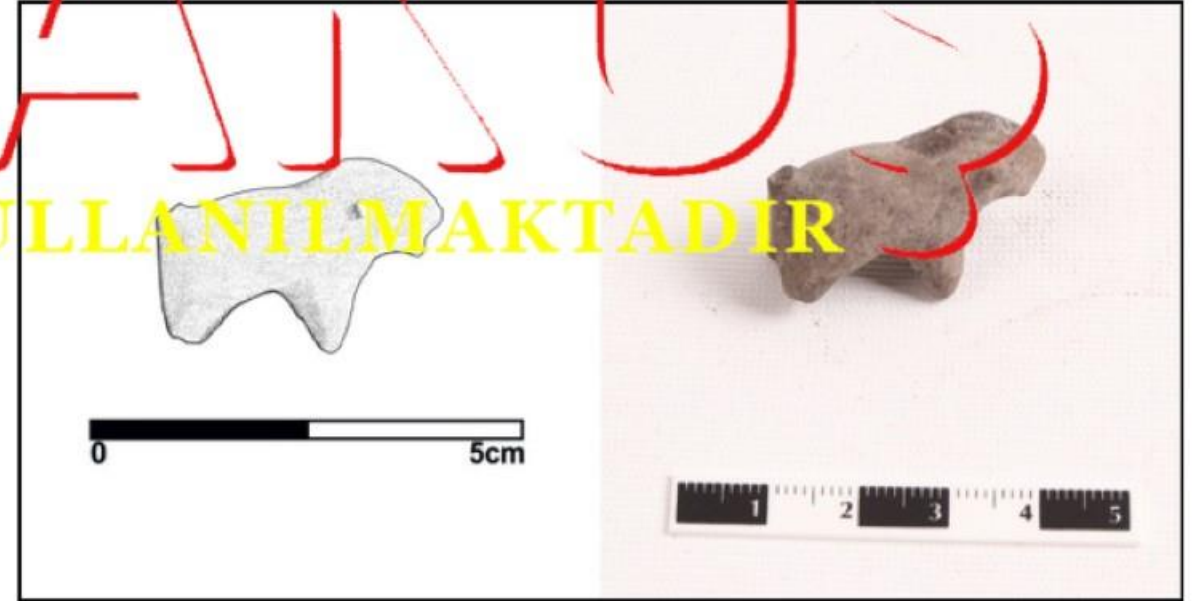
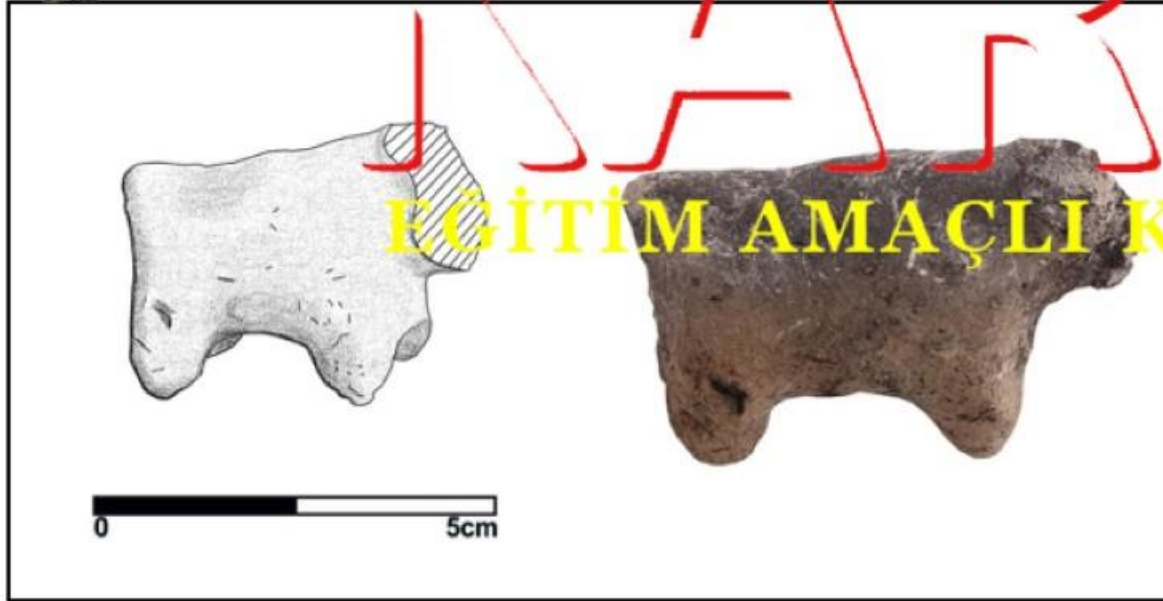
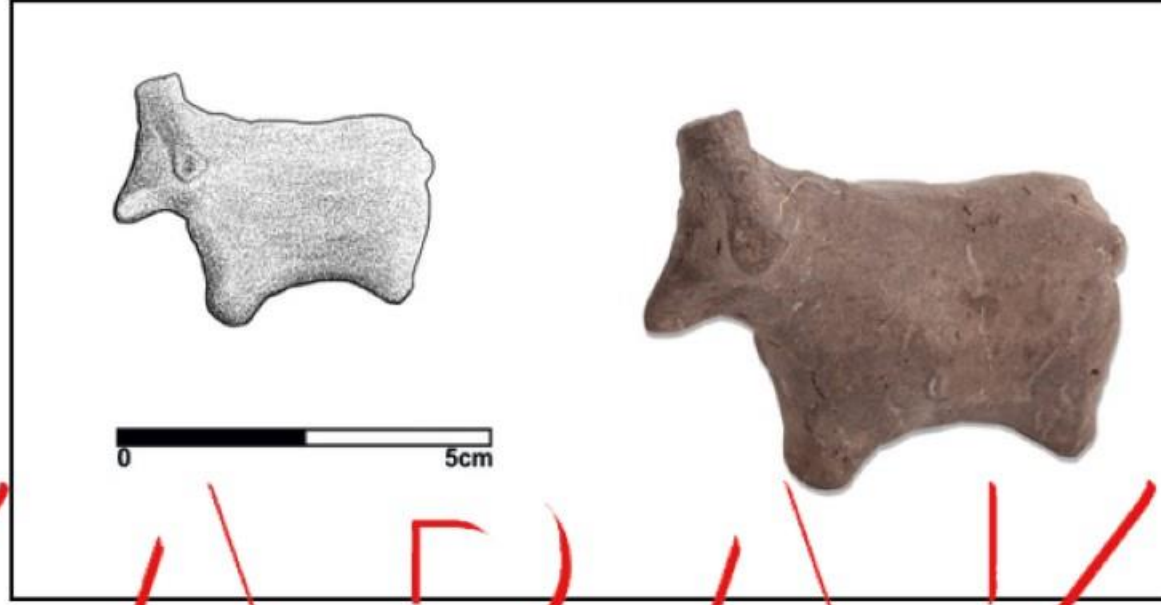
1

Güvercinkayası
piyon tipli figürler

Piřimiř Toprak
Boęa Figürleri

EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

Kazılar sırasında ele geçen
damga mührler
ve bazı çanak çömlek de
yerleşmenin uzak bölgelerle,
özellikle de Doğu Anadolu-
Kuzey Mezopotamya ile olan
ilişkilerine işaret etmektedir.

Seramik Örnekleri

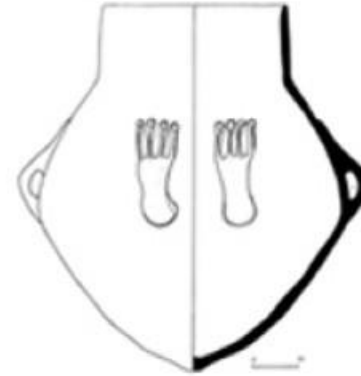
a- 1. sahne

GK13-96

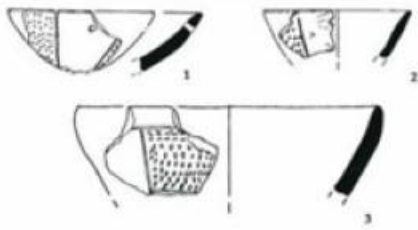
EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

GK10-233

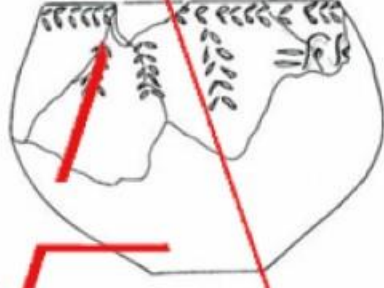
Seramik
Örnekleri

b- Çizi bezekli

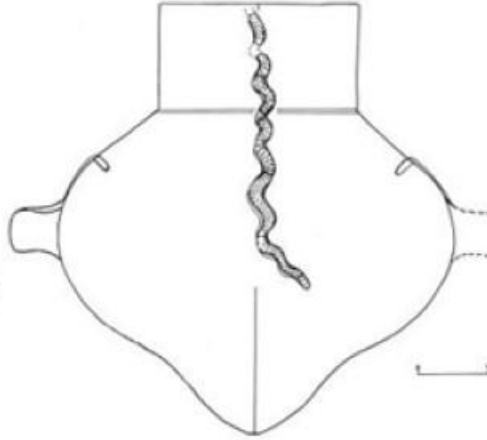
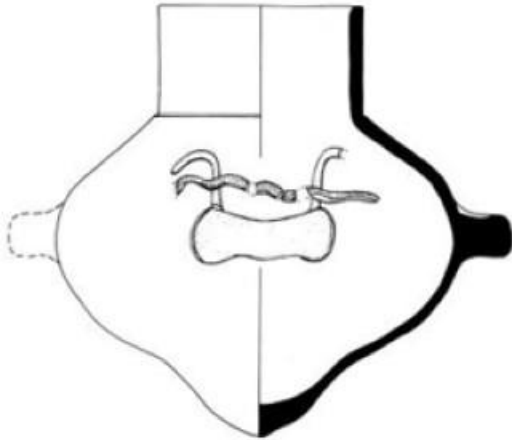

a- Sok na beze kliler

c- Karma tek nikli ö rnekler

EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

Çömlek Mezarlar
Çocuk mezarlarıdır,
kolye parçaları
(Kalsit ve Akik)
ve bitki tohumları
bulunmuştur.
Silo içine de
konulmuştur.

EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

Kemik Bızlar

KAYNAKÇA &
OKUMA LİSTESİ

- ★ Işıl Demirtaş (2015) Güvercinkayası Damga Mühür ve Mühür Baskıları. Arkeoloji Dergisi (20)
- ★ Işıl Demirtaş (2018) Güvercinkayası Coba Tipi Tarazlı Kaseleri. Olba (26)
- ★ <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/guvercinkayasi-hoyugu-ve-kazilari>
- ★ P. Çaylı ve I. Demirtaş () Anadolu'nun İlk Kalesi Güvercinkayası. Kırkbir kere Aksaray
- ★ I. Demirtaş ve P.Çaylı (2021) Tarihöncesi Dönemlerden İtibaren Obsidiyen Objeler Güvercinkayası Örnekleri. TUBA-AR (29)
- ★ Barış Eser (2018) Kalkolitik dönemde Güvercinkayası figürinleri. Trakya Üniversitesi YLT.
- ★ I. Demirtaş S. Gülçur (2017) Güvercinkayası Kabartma Bezekli Bir Av Sahnesi. Aliye Öztan'a Armağan.
- ★ F. Işıl Demirtaş (2017) Obeyd kültür yayılımı çerçevesinde Güvercinkayası yerleşmesi; Güvercinkayası-Obeyd etkileşimi. İstanbul Üniversitesi. Doktora Tezi.
- ★ Sevgi Aslan (2024) Orta Anadolu'da kalkolitik dönem süresince doğal çevrenin yerleşmeler üzerindeki etkileri ve Güvercinkayası. Uludağ Üniversitesi.
- ★ <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/aksaray/gezilecekyer/guvercinkayasi>

İsmail KARAKUŞ
karakus@ankara.edu.tr

